

Motion till riksdagen

1987/88:So26

av Mona Saint Cyr och Margareta Gard båda (m)
med anledning av prop. 1987/88:176 om
äldreomsorgen inför 90-talet

Mot.
1987/88
So26-28

Att enskilda människor skall kunna påverka sin egen situation genom egna beslut bör vara en självklar del av den svenska välfärden. Valfrihet och trygghet, också i äldreomsorgen, är moderata honnörsord, som nu präglar den riktlinjeproposition, som regeringen förelagt riksdagen, angående äldreomsorgen på 90-talet. Den inriktning mot vidgat enskilt inflytande för våra gamla är ett steg i rätt riktning. Steget tas dessutom i en tid, då allt fler blivit påtagligt medvetna om att nu också hemtjänsten blivit en social krisbransch i Sverige.

Visserligen är riktningen angiven, men de fortsatta stegen i form av konkreta åtgärdsförslag dröjer till hösten. De förebådas genom den delegation, som bitr. socialministern tagit initiativ till. Före nyåret skall denna redovisa sin uppgift i form av organisatoriska, rättsliga och ekonomiska konsekvensanalyser av förslaget om ändrat och sammanhållet huvudmannaskap inom äldreomsorgen. Delvis tycks det som om det som göras skall, redan är gjort – nämligen i den politiska ledningsgrupp, som de båda kommunförbunden tillsatt. Avsikten med en riktlinjeproposition nu och en konkret åtgärdsproposition i höst är därför förbryllande. Det aviserade, ändrade huvudmannaskapet välkomnas emellertid under alla omständigheter. Förutom kvalitetsfrågorna, som ofta upprepas i propositionen, uppvisar just hemvården de brister i kapacitet, som är typiska för monopolverksamheter. Inom vårdens och omsorgens sektor behövs såväl nya lösningar som bredd och flexibilitet. En sådan inriktning öppnar möjligheterna till både bättre kvalitet och lägre kostnader. Enskilda lösningar, konkurrens och stimulans måste tillåtas. Därmed banas väg för den välfärd som är individanpassad och kan tillgodose personliga kvalitetskrav. Först med mångfalden kan de äldres behov av individuell vård och omsorg säkerställas.

I anslutning till propositionens tankegångar förtjänar därför följande erinringar att framföras.

- Vid stadsförbättrings- och ombyggnadsarbeten av fastigheter har hittills inte tillräcklig hänsyn tagits till åldrande hyresgästers synpunkter. Färiska exempel härpå utgör de ombyggnader, som skett med hjälp av ROT-lån. Det har i dessa fall varit Hyresgästföreningen, som getts det avgörande inflytandet för de boende. Nödvändig hänsyn till fastigheternas hyresgäster har ej tagits.

Resultatet härav har blivit, att de gamla inte kunnat besluta över sin egen situation eller ekonomi och har nödgats uppge den gamla lägen-

heten efter upprustningen. Eftersom endast ett fåtal, om ens några, är medlemmar i föreningen, saknas orsak, att denna skall företräda de boende i dessa angelägenheter. Man bör också ha i hågkomst, att gamla, som länge bebott en och samma lägenhet, är väl hemmastadda där, vilket underlättar deras möjligheter att kunna klara sig själva längre hemma eller med mindre hjälp än eljest. Det ofta åberopade direkta brukarinflytandet utan organisatoriska mellanhänder bör alltså tillämpas i samband med de gamlas boendeförhållanden.

- Studien KRON, som tar upp det danska systemet med dess hemsjukvård och bostadsanpassning, är bättre utvecklat än det svenska. Kapaciteten uppges vara större, trots att kostnaderna för äldreomsorgen där är lägre. Vid övergång till ett enhetligt primärkommunalt huvudmannaskap för äldreomsorgen bör därför den danska modellen utgöra en förebild med dess privata vård men offentliga finansiering. Den flexibilitet, som bör präglade de svenska lösningarna och ge dem ökad bredd, måste därför också omfatta privata vård- och omsorgsinitiativ.
- Ett påtagligt, men välgörande omtänkande har skett hos socialdemokraterna, när dessa nu är beredda att ta närståendes arbetsinsatser i anspråk för att klara hemvårds-krisen. Primärkommunala hemvårdsbidrag utöver hemsjukvårdsbidragen skall möjliggöra detta i förening med rätten till ledighet för närståendevårdaren. Bidragen föreslås vara skattebefriade.

Det torde vara ovisst, om den nya huvudmannen ensam klarar rekryteringen av erforderlig vårdpersonal, som redan i dag uppvisar stor rörlighet. Det bör vara självklart, att gamla vårdbehövande – som så önskar – själva kan få anlita och betala den vårdare, de själva föredrar. I samma mån som de båda vårdbidragen är skattebefriade, bör den gamla ges avdragsrätt för styrkta hemvårdskostnader.

- För att tillmötesgå närståendes möjlighet att vårda en svårt sjuk person i hemmet föreslås en lagstiftad rätt till ledighet. Detta är givetvis inte bara en nödvändighet utan också en angelägen möjlighet. Emellertid bör i detta sammanhang erinras om de många ledighetslagar, som redan förekommer. Det torde nu vara behov av en översyn av dessa i ett övergripande perspektiv. Med hänsyn till svensk produktion och den svenska exportindustrins konkurrenskraft är det tid att fastställa ett tak för det totala uttaget av ledigheter. Vid etablering av svenska företag görs bl. a. jämförelser mellan ledighetsuttaget i svensk produktion och produktion i det tilltänkta jämförelselandet. På senare år har Sverige ej kunnat konkurrera på lika villkor i denna jämförelse och sålunda kommit till korta vid betydelsefulla etableringar.
- Propositionen talar mycket om de gamlas reella möjligheter till inflytande och påverkan. Detta gäller bl. a. förhållandena på institutioner av olika slag. Här ges olika former av organisationer rollen som de gamlas språkrör. Det föreligger en risk, att dessa mellanhanders inflytande överbetonas på den enskildes bekostnad. Primärt måste inflytandet ligga hos den enskilde. Organisationerna kan endast utgöra komplement. Någon formalisering av dessas ställföreträdande funktion bör därför ej ske.

Hemställan

Mot. 1987/88
So26

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kompletterande synpunkter på propositionen Äldreomsorgen inför 90-talet.

Stockholm den 6 juni 1988

Mona Saint Cyr (m)

Margareta Gard (m)